

tendencji tezauryzacyjnych w połączeniu z rozpowszechnieniem się objawów luksusowego trybu życia doprowadziło do wyłączenia spod kontroli państwa znacznej części zasobów kruszczowych. Niejednokrotnie podejmowane w świecie rzymskim próby przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom, przybierające postać rozporządzeń ograniczających zarówno odpływ kruszców z terenu państwa, jak i tezauryzowanie większych ilości gotówki przez osoby prywatne czy też zakazujących eksportu niektórych towarów, a uzupełniane przez wydawanie ustaw przeciw zbytkowi, nie przynosiły spodziewanych efektów¹¹⁶. W rezultacie bowiem reorganizacji u schyłku republiki systemu ekonomicznego państwa rzymskiego, który pociągnął za sobą zwiększony popyt na artykuły produkcji rzemieślniczej i importowanej, pieniądz gotówkowy urastający do symbolu pożądanego przez wszystkich bogactwa, był w coraz większym stopniu tezauryzowany przez osoby prywatne albo zamieniany na dobra konsumpcyjne¹¹⁷. Dopiero w rezultacie uporządkowania przez Oktawiana Augusta w ramach nowej polityki monetarnej stosunków pieniężnych w państwie, doszło nie tylko do odbudowania potęgi politycznej i militarnej zachwianej w warunkach zaburzeń wojen domowych u schyłku republiki, ale także do nasilenia gospodarki pieniężnej i zwiększenia roli pieniądza w życiu ekonomicznym cesarstwa. Ustanowienie w tej sytuacji ściśle określonych zależności pomiędzy jednostkami monetarnymi, a szczególnie wprowadzenie do obiegu zdawkowej monety brązowej obok pełnowartościowych aureusów i powszechnie emitowanych denarów, pociągnęło za sobą zahamowanie na przestrzeni I wieku n.e. spadku siły nabywczej kruszców monetarnych, charakterystycznego dla okresu późnej republiki, i przy rosnącej tezauryzacji denarów przyczyniło się w znacznej mierze do ustabilizowania relacji wymiennej złota i srebra¹¹⁸.

wielu setek tysięcy sesterców. W Pompejach, miasteczku średniej wielkości, znaleziska monet sięgają od 1000 do 10 000 sesterców: L. Breglia, *Circolazione monetale ed aspetti di vita economica a Pompei*, W: *Pompeiana. Raccolta di studi per il secondo centenario degli scavi di Pompei*, 1950, s. 41 n. Bliżej na temat tezauryzacji zob. S. Bolin, *Der Römische Denar und Greshams Gesetz*, *Congrès Intern. di Numism.*, Paris 1957, s. 577 n.; id., *Die Funde römischer und byzantinischer Münzen im freien Germanien*, *Deutsches Archäologisches Institut. Römisch-germanische Kommission*, XIX Bericht, 1930, s. 86 n.; S. Mrozek, *Tezauryzacja pieniądza w starożytnym Rzymie*, *Filomata* 1980, s. 95 n. Por. P. Petit, *Le II siècle après J.-C.; Etat des questions et problèmes*, ANRW II,2, s. 354 n. Zob. również S. Mrozek, *Abundantia Pecuniae. A propos de la richesse des affranchis à Rome*, *Historia* XXV, 1976, s. 122–123.

¹¹⁶ Zob. wyżej przypis 108.

¹¹⁷ Zob. Z. Yavetz, *op. cit.*

¹¹⁸ R. Pankiewicz, *op. cit.*, s. 62–63.